

[1447]

OP IT MÊD

[1448] *Arjen P. Versloot, 'Sprachverlust und Halbsprecher einer sterbenden Sprache. Die Infinitivendungen in der friesischen Sprache des Harlingerlandes'. Yn: NOWELE 71 (2018), 99-118.*

It Eastfryske dialekt fan Harlingerland, oan 'e noardkust fan Eastfryslân, moat yn 'e rin fan 'e 18de iuw útstoarn wêze. It is mar behyplik oerlevere, yn teksten en wurdlisten út 'e 17de iuw, doe't it dialekt al bot yn it neigean wie. De wichtichste optekender, Cadovius-Müller, wie boppedat sels gjin sprekker. Versloot besprekt hjir aspekten fan dit gefal fan taaldea oan 'e hân fan 'e útgongen fan 'e ynfinityf. It Harlingerlânsk moat in soartgelikens systeem hân ha as it Westerlauwersk Frysk. It liket der lykwols sterk op dat dat útinoar begûn te fallen. It nijsgjirrichst is dat de âlde ferdieling tusken de klassen I en II (-e- en -je-ferba) opjûn waard. De útgong -i fan 'e lêste bleau wol bestean, mar inkeld nei stammen mei /i(:)/, /a(:)/ en /u(:)/. Versloot nimt oan dat hjir fokaalharmonije oan te'n grûnslach leit, in ferskynsel dat mear foarkomt yn Wezerfryske dialekten. Temmo Bosse hat soks (sjoch Us Wurk 2012, 125-141) ek al suggerearre foar de Wangereager tiidwurden. Versloot nimt de fokaalharmonije hjir breder omdat it neffens him fan it sigesaagjende type is (fer-

oarsake troch de úteinen fan 'e lûdtrijeherne). De feitebasis foar dit idee is spitigernôch tin en dat kin ek net oars omdat dy grûndearre is op in pear koarte teksten fan mooglike native speakers. Cadovius-Müller makket it ûnderskied yn syn wurdlist net, mar hy moat de útgong -i nei alle gedachten wol waarnaam ha, want hy past it ferskil, hoewol oergeneralsearjend, ta yn geastlike teksten.

(siebren dyk)

[1449] *Remco Knooihuizen, Odile A.O. Strik & Gerbrich de Jong, 'Frisian strong and weak verbs in the face of Dutch influence: a synchronic and experimental approach'. Yn: Journal of Comparative Germanic Linguistics 21 (2018), 57-74.*

Dit artikel besiket om in ynsjoch te krijen yn 'e produktiviteit fan tiidwurdsbûging. De brûkte metoade is bysûnder. In groep sprekers is frege wurden om fan net-besteande tiidwurden (ûnsinfoarmen) de doetiids- en mulwurdsfoarms te jaan. Men soe ferwachtsje dat dy allegearre swak wurde, omdat dat no ienris de produktive kategory is. In soartgelikens earder ûndersyk nei it Nederlânsk smiet lykwols ek noch genôch sterke foarmen op. De ûndersikers ûnderstelden dat dat tal foar it Frysk leger wêze soe, omdat it Frysk no

ienris in minder grutte hoemannichte sterke tiidwurden hat, mar dy ferwachting kaam net út: de talen ûnt-rûnen inoar hjir net folle. Wol wie it sa dat de Friezen dan eins gjin foarmen mei /o:/ makken, want dat lûd ûntbrekt fierhinne yn it Fryske systeem. Boppedat siet der yn 'e Fryske sterke foarmen folle mear ferskaat. Opmerklikernôch kamen der ek noch frijwat foarmen út it paradigma fan 'e *je*-tiidwurden foar it ljocht, wylst de oanbeane ynfinitiven allegearre fan 'e *e*-klasse wiene. Soks kin net komme troch taalkontakt, mar de ûndersikers tinke dochts dat de twatalige sitewaasje ynfloed hân hat. Dy soarget foar algemiene ûnwissigens en ynstabiliteit, en kin mei in ombocht de *je*-foarmen stimulearre ha, omdat dy mooglik sjoen wurde as prototypysk Frysk.

(siebren dyk)

[1450] *Anne Tjerk Popkema, André Looijenga en Bouke Slofstra (ed.), Een meelijwekkend volk. Vreemden over Friezen van de oudheid tot de kerstening. Leeuwarden (2018), Wijdemeer.*

Ien fan de opfallendste skaaimerken fan it trochsnee byld fan 'de Friezen' is dat se der sabeare al sa lang binne. Gjinn oar Europeesk folk hat sa lang op itselde plak wenne as de Friezen en de gjalp '1800 jier sûnt Tacitus' hat lang de kracht hân fan in reklame-slogan, dy't Fryslân sawat ôfskildere as hillige grûn. Dat byld fan twa millennia Friezen is basearre op skreaune boarnen (en letter ûnder-

úthelle troch argeologen op grûn fan fynste-analyses). Anne Popkema, André Looijenga en Bouke Slofstra presintearje no yn in prachich útjûn boek achterinoar sawat it hiele bataljon oan beskikbere tekstfragmenten oant it jier 1000. Dat dogge se yn it Nederlânsk, mar ek yn in nije Fryske oersetting, dy't foar fierwei it grutste part fan de teksten oant no ta noch net beskikber wie.

De - meast koarte - fragmenten komme alderearst út wurken fan klasike Romeinske en Grykske skriuwers; Tacitus en Plinius binne wol fan de bekendsten. Dêrnjonken binne ek opnommen de teksten fan de muontsen, klerken, gelearden en reizigers dy't nei de fal fan it Romeinske Ryk út in Kristlik-Europeeske kontekst wei in beskriuwing fan Fryslân joegen. Dat is foar it grutste part yn hilligelibbens, lykas bygelyks yn Wulfram syn libben fan de sindeling en lettere biskop fan de Friezen Liudger. De titel *Een meelijwekkend volk* is ûntliend oan in tekst fan Plinius dy't begrutsjen hie mei dy earne minsken oan de râne fan it Romeinske Ryk, dy't klomsk en heukerich op harren lytse terpkjes yn de blabze fan de kwelders troch de tiid besochten te kommen.

Oan it begjin fan it boek jouwe de samlers in ynlieding en by alle stikjes ha se ek in koarte yntroduksje skreaun. By guon fan de teksten binne opmerklike eleminten koart taljochte. Dat hie om my allegear wat wiidweidiger mochten. Hoe folslein is dizze samling? Binne dit alle tekstfragmenten oer de Friezen? Wa is ferantwurdlik foar de oersettingen? Dy

fragen wurde net rjocht beantwurde en de taljochtingen by de ûnderskate teksten hiene om my ek helte wiidweidiger mochten.

Mar dat weacht lang net op tsjin de ûnderfining en de kennis dy't de lêzer no opdwaan kin troch al dy teksten ris kalm achterinoar troch te lêzen en him gedachten te foarmjen oer de Friezen yn in tiid dat dy sels noch hielendal net of skraachoan skreaunen.

(goffe jensma)

[1451] *Pieter Duijff & Frits van der Kuip, 'Lexicography in a minority language: a multifunctional online Dutch-Frisian dictionary'. Yn: International Journal of Lexicography 31 (2018), 196-213.*

It *International Journal of Lexicography* hat in spesjaal nûmer útbrocht oer it tema "lexicography of smaller languages: between foreignism and purism". It nûmer is de delslach fan in kongres dat yn april 2015 yn Ljouwert organisearre wurden is. Gastredakteuren binne Frits van der Kuip en Willem Visser. Hja rêde ek mei de ynliding, dy't skreaun is út in frijwat frisosintrysk perspektyf wei.

Ien fan 'e seis bydragen is skreaun fan deselde Frits van der Kuip, yn 'e mande mei Pieter Duijff. Wa't net wend is om oan it begjin fan in artikel earst de gearfetting te lêzen, dy sil hjir by de earste sin al op 'e doele reitsje: "Before describing the ONFW, we will first outline the situation of the Frisian language". Hoe kin in ynternasjonale lêzer witte wat

it ONFW is? En wêrom hat sa'n stik earst net even in fatsoenlike ynliding foardat der fuortdaliks yn de Fryske taalsitewaasje ploft wurdt? Ek op oare plakken hie dit stik der by wûn as de gastredaksje wat mear yngrypt hie. Sa wurdt der bygelyks ferwiisd nei FRD (1985) en FRD (2007) sûnder dat dy ôfkoartings in aparte yngong yn 'e bibliografy krigen ha.

It artikel hat ynklusyf de ôfslutende opmerkings sân paragrafen. Dy oer de taalsitewaasje giet benammen oer de skriuwpaktyk en skriuwferdigens, dy't yn it Frysk net oerhâldt. De beide auteurs binne wat dûbel oer de fraach oft in wurdboek in rol ha kin yn it oerlibjen fan in taal. It liket dat se soks betwifelje, mar dat se ek fan opfetting binne dat it ek net kin sûnder in wurdboek, en dan leafst digitaal. Dat Nederlânsk-Fryske wurdboek is net allinnich bedoeld foar Hollanners, mar eins earder foar de Friezen, dy't no ienris twatalich binne en faak út it Hollânsk wei ferlet ha fan in Frysk wurd. Utsoarte komt de noarmproblematyk ek op it aljemint. It wurdboek rjochtet him primêr op it standertfrysk en lit dialektfoarmen sjitte. Hollânske ynslûpsels wurde as it even kin mijd, omdat der fan útgien wurdt dat lju dy't fan doel binne om Frysk te skriuwen dat ek sa geef mooglik dwaan wolle. Ek op in oar flak wurdt útgien fan in positive hâlding fan brûkers; se kinne nammentlik ek kommintaar en suggestjes leverje. It giet hjir ommers net om 'e nocht om in on-line wurdboek, dêr't it de bedoeling fan is om it hyltyd by de tiid te hâlden.

(siebren dyk)